

Данијела М. Јањић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Одсек за филологију
Катедра за италијанистику

ПИНОКИЈЕВО АНТИПЕДАГОШКО САЗРЕВАЊЕ²

Апстракт: *Роман Пинокијеве пустоловине: прича о једном дрвеном лутку италијанског аутора Карла Колодија стекао је планетарну популарност и већ деценијама се преко разних адаптација рађа лик новог Пинокија који се удаљава од изворне идеје свог творца. Често је нови Пинокио прилагођен млађој публици, тако што су страшнији догађаји избачени, а старијој деци, нарочито на позоришној сцени, приближава се путем тема које су за њих важне и актуелне. Стога се у осврту на Колодијев текст поставља питање да ли је Пинокио роман за децу и зашто одрасли треба да га читају, будући да може деловати као непедagoшки пример, о чему је већ говорио италијански књижевни критичар Данијел Ђанкане, од чијег мишљења крећемо у свом раду. Ипак, да би се дошло до суштине антипедagoгије, која, у ствари, нуди кључ за тумачење Пинокијеве непослушности тако да она буде корисна читаоцима, ослонили смо се на ставове Карла Густава Јунга о развоју личности. На основу спроведеног истраживања долазимо до закључака о томе зашто је Пинокио роман који се најбоље чита када га читају и одрасли и деца, заједно на путу одрастања до „личности” као идеалног циља сазревања.*

Кључне речи: *Карло Колоди, Пинокио, одрасли, деца, развој личности, Карл Густав Јунг.*

Роман *Пинокијеве пустоловине: прича о једном дрвеном лутку* Карла Колодија нуди мноштво тема за истраживање које су актуелне у безмало свим

¹ danijelajanjic@filum.kg.ac.rs

² Истраживање спроведено у раду финансирано је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор о преносу средстава за финансирање научноистраживачког рада запослених у настави на акредитованим високошколским установама у 2026. години број: 451-03-34/2026-03/ 200198).

културама³ и свим временима, али нам се чини да једној треба посветити више пажње и добро је размотрити. Реч је о узрасту читалаца којима је намењен *Пиноквио*, односно, о томе да ли одрасли треба да читају *Пиноквија* пре него што га препоруче деци и на шта, у складу с тим, треба да обрате пажњу, јер разумевање Колодијевог дела никада није било једноставно, будући да постоје многи нивои његове интерпретације. Али пре него што приступимо анализи одговарајућих аспеката романа о Пиноквију, кратко ћемо указати на неколике чињенице које оправдавају постојање недоумице у вези са одговарајућим узрастом читалаца Колодијевог књиге, односно, у вези са сумњом да је Колодијево дело прикладније за старију децу, не само због тога што је роман дужа форма.

Прва од чињеница јесте да *Пиноквио* стиже до малих читалаца углавном у виду сликовница, а није редак случај ни да су погледали само неки од анимираних филмова. У овим адаптацијама многе епизоде из Колодијевог изворног дела избачене су као неподесне за млађе читаоце, а неке су и измењене.⁴ Позоришни комади, такође, не нуде увек приказ првобитног *Пиноквија*, већ га користе да путем њега остваре дијалог са младом публиком о одређеним актуелним темама: ‘Уочљиво је да је временом, у разним позоришним адаптацијама, стечена флексибилност Пиноквијевог лика омогућила да се он педагошки прилагоди савременијим погледима на одрастање и морално сазревање’ (Јанјић, 2023:р.66). На пример, неке од тема представе *Пиноквио* играње у београдском позоришту Академија 28, у режији Семира Гицића, отварају могућност за разговор о утицају друштва и формирању штетних навика: ‘У овој адаптацији Пиноквио се у земљи Разбибрига суочава са искушењима која млађим генерацијама прете својом примамаљивошћу и распрострањеношћу (игрице, друштвене мреже, нездрава храна, погрешни узори). Изузетност ове представе лежи у борби која се одвија у самој личности и отпору који треба пружити притиску друштва’ (Јанјић, 2023:р.66). Као узраст деце којима је намењена представа, наводи се распон од 5 до 12 година, али нам се чини да је прикладнија ‘за гледаоце нешто старијег узраста, оне у осетљивом добу проналажења свог места међу вршњацима, где нема увек разумевања за оне који не прихватају трендове’ (Јанјић,

³ Колодијев роман превођен је чак и на есперанто – први пут још давне 1930. године (Astori, 2024:р.65).

⁴ Ђовани Капеки (Саресчи, 2024:р.ХХV) подсећа да је управо Дизни, поред тога што је начинио разне измене, својим анимираним филмом довео и до удаљавања од изворне и интегралне верзије Колодијевог романа. Надаље, како је *Пиноквио* постајао део приповедачке традиције као да се избацивање одређених епизода прилагођавало и жељи да се што пре изложи суштина, да се што пре дође до основног, попут приповедања у народним причама, које истиче Итало Калвино када говори о *Брзини* у својим *Америчким предавањима* (Calvino, 2006:р.44).

2023:р.66). У случају књижевног дела овако широк узрасни распон не би био прихватљив, јер тематски не може да одговара и деци предшколског узраста и деци виших разреда основне школе (говоримо о целовитом делу, не о издвојеним аспектима, јер понеки аспект увек може да се издвоји за скоро сваки узраст). Чак би било исправније рећи да је Колодијев роман за све узрасте, и за децу, и за одрасле, као што често можемо чути и за *Малог принца* (уосталом, тренд читања дела дечије књижевности у одраслом добу увек је био присутан, иако не тако доминантан). Видимо, дакле, да се на основу сликовница, анимираних филмова и позоришних представа не може закључити у ком узрасту може или треба да се прочита Колодијев *Пинокио*, а ово је важно, јер се управо дешава да се до читања романа дође тек након упознавања са *Пинокијем* преко поменутих адаптација, што је прихватљиво ако се има у виду у виду да су оне (а првенствено сликовнице и анимирани филмови) на неки начин цензурисане верзије из којих су страшнији догађаји⁵ избачени (на пример, када разбојници вешају Пинокија, када га један сељак веже ланцем и примора да му буде пас чувар, или када је магаре, па намеравају од његове коже да направе добош).⁶ Ипак, тиме не добијамо коначну потврду да *Пинокио* није књига за децу.

Друга чињеница која може да нам помогне у разрешавању недоумице јесте то да је у Србији читање *Пинокија* у оквиру школске лектире било предвиђено за четврти разред основне школе: 'Од свих превода Пинокија на српски језик једино је код оног Вере Бакотић-Мијушковић у издању Младог поколења (прво из 1963, друго из 1964) напоменуто да је у питању лектира за четврти разред основне школе' (Јањић, 2023:р.73).⁷ А већ извесно време *Пинокио* се не

⁵И Умберто Еко у својој *Историји ружноће* подсећа колико неки догађаји из *Пинокија* могу да буду узнемирујући (Есо 2019:р.313).

⁶Постоје и мање познати примери у књижевности за децу када се текст прилагођава младим читаоцима. На пример, у случају превода *Крилатог каравана* Стевана Булајића на италијански језик, који су приредили Разија Сарајлић и Антонио Луљи, изостављени су одређени описи из изворног текста, а један од могућих разлога могао би да буде утицај који књижевност може да има на читаоце: 'Un altro motivo di omissione può risiedere nel desiderio di non eccedere in considerazioni sulla guerra, sia pure una guerra verso gli animali e non verso gli uomini, sempre in accordo con le idee pedagogiche di Lugli (e probabilmente di Sarajlić) riguardo l'influenza della lettura sulla formazione dei ragazzi' (Ковачевић и Fornari-Џукловић, 2023:р.74) ('Још један разлог за изостављање може да буде жеља да се не претерује са разматрањима о рату, па нека је то и рат против животиња, а не против људи, такође у складу са Луљијевим педагошким идејама (а исте идеје заступала је вероватно и Разија Сарајлић) у вези са утицајем читања на формирање деце.' Напомена: превод на српски је наш.)

⁷У Федерацији Босне и Херцеговине и у Републици Српској такође је одређен као лектира за четврти (евентуално пети) разред основне школе (Ковачевић и Pravuljac, 2023:р.94); у питању је превод Разије Сарајлић, који је, за сада, и једини превод *Пинокија* на босанском говорном подручју (Ковачевић и Pravuljac, 2024:р.37).

налази у комплетима лектире за основну школу. Подозривост према препоручивању Пинокија сувише младим читаоцима изазивају и покушаји давања „дидактичког оквира” (Јанјић, 2023:р.73) овој књизи, јер истичу потребу за посредовањем одраслих приликом њеног читања. Уистину, нису сви преводи на српски језик пропраћени таквим оквиром, али два која јесу довољно говоре о поменутој потреби (која није погрешна; штавише, пожељна је и добродошла, посебно када је реч о делима која се препоручују деци, а захтевнија су и притом доживљавају бројне адаптације, те тако измичу читаоцима). Први текст који смо одредили као врсту дидактичког оквира написао је Живорад Недељковић за издање Завода за уџбенике и наставна средства 2005. године:

‘Као уводни део у роман о *Пинокију*, у издању Завода за уџбенике и наставна средства, објављено је *Писмо младом читаоцу* под насловом *О срећном крају, о сигурности* Живорада Недељковића, који се и на насловној страни наводи као лице које књигу препоручује. Изузетна вредност овог текста лежи у исповедном (а не ауторитативном) тону обраћања и у теми која се тиче доба када се дете први пут среће са књигом као пријатељем и учитељем.’ (Јанјић, 2023:р.73)

Недељковић настоји да укаже на задовољство које читање доноси, на значај маште и да не треба лагати, али најважнија порука долази у виду охрабрења да се тежи остварењу снова и срећном крају на путу сазревања док се полако превазилазе дечије особине (аутор не каже које особине, али очигледно мисли на све оне негативне с којима је и Пинокио морао да се избори⁸):

‘Неизрециво је важан срећан крај, увек у животу, увек, млади читаоче. Имај то на уму кад нешто почињеш, мисли на крај. Мисли, урођен у сањарије, у непрегледне валове фантазија који су свуда око нас. Само треба понешто померити у нашој стварности, понешто додати или одузети свету који буја попут прашуме и не мари много за снове. Снови се, међутим, увек изборе за светлост. Да није тако, света ни било не би. Пинокио има све оне дечије особине које у потаји циглају. Ти се побрини да их на време одстраниш и замениш у себи оним добрим, примереним детету. Учи од Пинокија.’ (Nedeljković, 2005:pp.7–8)

Врста дидактичког оквира јавља се и уз превод у издању Пчелице из 2009. године – реч је о *Белешци о писцу* непознатог аутора, у којој се кратко али прецизно упућује на то до каквих поука деца треба да дођу читајући *Пино-*

⁸ Ово не значи да су све Пинокијеве особине негативне – на пример, позитивна је знатижеља с којом треба приступати животу (Јанјић, 2024:р.264).

кија: 'Будући да је реч о књизи која је намењена деци, Колоди у своју наравију укључује и педагошке намере, позива на учење, рад и штедњу те препоручује избегавање лошег друштва. Такође, осуђује друштвено насиље и суровост у људским односима' (Kolodi, 2009:р.153). Овакве препоруке отварају многе теме за дијалог, али није тешко претпоставити да би такав дијалог био делотворнији и у вишим разредима, па би Колодијев роман могао да се препоручи као лектира за старије основце (у четвртном разреду сигурно већ постоји спремност за његово читање, али теме које отвара бројне су и могу да захтевају већу зрелост и развијенију способност критичког промишљања).

Истина је да Пинокио представља савршен пример срљања у неприлике због непромишљености и да због тога пружа деци могућност учења на основу туђег искуства. У том смислу, разговор са децом о Пинокију може увек да буде користан. Али, кроз колико неприлика Пинокио прође пре него што постане „прави дечак”? И какве су све те неприлике? Пинокио учи споро и тешко, ређа грешку за грешком. Запада у озбиљне невоље. Његово сазревање је мучно и опасно, а одвија се у потпуности без родитељског, то јест, без Ђепетовог надзора и савета. Да ли, онда, Пинокио заиста представља књижевног јунака од којег деца треба да уче? Или роман о Пинокију поседује више поука за одрасле? На пример: у децу не треба губити поверење ни када греше; одрасли морају да имају стрпљења; деца треба дозволити и да сами доносе одлуке; не треба им пребацивати због погрешних одлука; одрастање уме да буде тешко; итд. Сетимо се само колико стрпљења поседују Ђепето и Вила. Можда је Колоди желео да одрасли науче како треба деци дати слободу, бити стрпљив и бити ту када они одлуче да смо им потребни. Овде стижемо и до треће чињенице: *Пинокијеве пустоловине* није књига коју без задршке можемо назвати педагошким, што је већ јасно истакао Данијел Ђанкане: 'Та књига је у неку руку можда и антипедагошка са нечијег становишта, јер говори да дете када расте треба само да се суочи са стварношћу, макар добивши мало и по носу, као и да ничему не служе заклетве и придики (на пример: цврчак који стално нешто придикује Пинокију страда на крају приче)' (Ѓанкане, 1997:р.6). Цврчак не страда дословно (Пинокија, иначе, касније гризе савест када се сети како га је гађао чекићем), али јесте симбол презреног саветодавца и гласа⁹ који Пинокио не жели да чује:

⁹ Нигде као код Колодија, који је добрим делом заслужан за славу цврчка у италијанској књижевности (Rotondi, 2019:р.236), није истакнута карактеристика цврчка као инсекта који се стално оглашава својим мудрим говором; у дечијој књижевности претежно је упамћен као лакоумислен, насупрот вредним мравима, или као симбол топлог лета и лакоће, док га Колоди приказује као опрезног и промишљеног.

‘Смрт као двојност задовољства често се скрива у Пинокију или је замењује други еквивалент: грешка – казна, који је, свакако, суштинска основа Пинокија и испољава се преко ликова који представљају различите тенденције психе. Када Пинокио излаже свој програм живота: „Јести, пити, забављати се и скитати од јутра до вечери”, Цврчак одговара да „сви они који тако раде скоро увек заврше у болници или затвору”. Јасно је да Цврчак представља осећај кривице, да потхрањује импулс смрти и да се у лутку крећу две супротстављене силе које воде у његовој души ужасну битку, задовољство и дужност, инстинктивно и друштвено, ерос и повлачење (Танатос):’ (Ђанкани, 1997:р.14)

Пинокијев став да у животу треба ‘јести, пити, забављати се и скитати од јутра до вечери’ додатно бива оснажен узалудношћу покушаја да се деца васпитају речима. Наиме, потребно је да се стигне до сазнања да ‘само контрола сопствених нагона може да нам донесе преживљавање. Дечак-читалац лако учоава ову истину и усваја је онако како то никада не би прихватио кроз речи (Цврчак)’ (Ђанкани, 1997:р.17). Ипак, од туђих речи до сопственог сазнања треба да се пређе дуг пут сопственог искуства и суочавања са сопственим нагонима. Искуство не може да буде туђе, испричано, упозоравајуће, васпитно: ‘Мали читаоци одлично откривају и између редова читају превару одраслих који желе да деци наметну властиту претходно утврђену визију ствари’ (Ђанкани, 1997:р.26). Карл Густав Јунг упозорава и на могућност да одрасли покушавају кориговати децу, док је њима самима и даље потребно васпитавање:

‘Sve što želimo da promenimo kod dece, trebalo bi, pre svega, možda pažljivo da proverimo: da to nije nešto što bi bilo bolje promeniti u sebi, na primer, naš pedagoški entuzijazam. Možda je on namenjen nama. Možda pogrešno procenjujemo pedagošku potrebu, jer bi nas mogla neprijatno podsetiti na to da smo sami još na neki način deca i da nam je u velikoj meri potrebno vaspitavanje.’ (Jung, 2008:p.160)

Такође, према Јунгу, опасно је стремити ка идеалу остваривања „најбољег” у детету, јер ‘у стварности, ово такозвано најбоље је оно што су родитељи код самих себе у највећој мери занемарили. Деца се на тај начин подстићу на резултате које родитељи нису никад постигли, и њима се намећу амбиције које родитељи нису никад испунили. Такве методе и идеали стварају васпитне наказе’ (Jung, 2008:p.160). Ни формирање личности детета није задатак који је намењен само родитељима, нити одрасли увек могу да га испуне, без обзира на постојање воље и улагање труда: ‘Ličnost ne može da odgaji niko ko je i sâm nema. I ne dete, već samo

одрасли може да досегне личност, као зрео плод који је резултат живота усмереног ка овом циљу' (Jung, 2008:p.160). До тога да се постане личност, не долази се туђим искуством и без доношења сопствених одлука: 'Личност је дело највише животне храбрости, апсолутне потврде индивидуалног постојања и најуспешнијег прилагођавања на универзалну датост, уз највећу могућу слободу сопственог одлучивања' (Jung, 2008:p.160). Дечија потреба за властитим искуством, дакле, оправдана је и исправна, а пожељно да буде испуњена не само због превазилажења спољашњих потешкоћа и прилагођавања различитим животним околностима на путу сазревања, већ и због онога што свака особа носи у себи и са чиме мора да се бори. У питању је сенка ега која 'sadrži karakteristike ličnosti [...] које су у супротности са обичајима и моралним правилима друштва' (Stajn, 2007:p.123) и која се испречава напору да се постане персона, то јест, 'она особа каква ми постajемо захваљујући прилагођавању култури, образовању и физичком и друштвеном окружењу' (Stajn, 2007:p.125). Родитељи не могу потпуно да спознају сенку детета, то може само оно и борба са њом је само његова и протече се и након детињства. Пинокио је одличан пример тога:

‘А Пинокио баш треба добро да се потруди да би дошао до препознавања своје Сенке преко достизања нове и различите моралне свести. Сенка је, пре него што је постао нормално дете, била у њему, приљубљена као нека кожа (грубост, инстинктивност, сировост, биолошка примитивност) коју кроз залагања, напоре, кроз грешке, падове и успоне, треба да препозна, да је сагледа критички споља [...]’ (Ђанконе, 1997:p.20)

Када се овако сагледа *Пинокио*, као прича о детету које се кроз сопствено искуство суочава са сенком, доносећи одлуке самостално, без наметнутих идеала и амбиција и које одрасли не кажњавају због његових грешака, морамо признати да би било исправно, иако и веома храбро, рећи деци да буду као Пинокио, јер се Колодијева ‘књига рађа баш као нека врста антипедагошке побуне: у ствари, Колоди жели да се схвати да васпитање детета треба да се одигра ван сваке педагошке стратегије’ (Ђанконе, 1997:p.26). Истовремено, ово је роман и за одрасле: ‘У суштини Пинокио представља нови педагошки говор, револуционаран чак и за наше доба: заједнички ход стазама живота деце и одраслих, са одраслима који представљају водиче – наравно – али са децом која нас уче како у сваком тренутку треба живети живот’ (Ђанконе, 1997:p.26). Тенденција да се одрасли приближе деци као они који, такође, имају још много тога да науче, јер човек стално учи и носи у себи потенцијал да буде бољи и ближи неком жељеном идеалу, присутна је и код других писаца и мислилаца: ‘То је антипедагогија којом су се служили многи велики поштоваоци педагогије

од Русоа до Толстоја, од Макаренка до Илича, и која представља трагање за иновацијом, за аутентичним, раскид односа одрасли - деца, који је већ превазиђен и потребна је његова редифиниција' (Ђанкане, 1997:р.26). Помак ка „раскиду односа деца - одрасли” остварен је још у Колодијевом роману, али и у неким каснијим адаптацијама где је експлицитније скоро укинут (постоје адаптације које имају очигледну педагошку вредност и стога их не треба избежавати, све док не заборављамо да у одговарајућем тренутку предложимо младим читаоцима Колодијев изворни текст). На пример, београдско Позориште лутака „Пинокио” поставило је на сцену представу Пинокио у режији Живомира Јоковића, према тексту Еве Борисове, која је за полазну тачку узела *Златни кључић* Алексеја Толстоја, чији је извор надахнућа био Колодијев лутак. Толстој је у своју причу већ унео знатне измене у погледу радње, али и у погледу Пинокијевих особина у виду, на пример, несебичности, поверења, лакшег стицања пријатеља (Rizzi, 2024:р.254), док је поменута представа још удаљенија од првог извора, али уводи новине преко којих лутак додатно поприма бројне позитивне особине, па се и оне традиционално посматране као негативне, међу којима је најистакнутија непослушност, разматрају изнова и представљају као карактеристике пожељне у ситуацијама када одрасли не знају како да поступе и шта да предузму:

‘Када је Јоковић за постављање на сцену превео и адаптирао текст Борисове, настала је још једна нова прича о Пинокију који са својим оцем Карлом живи у краљевству из којег би обојица радо побегла кад би то било могуће. Али краљ то не дозвољава [...]. Зли управник Краљевског позоришта, Карабас Барабас, отео је од Карла све позоришне лутке, те је Карло себи направио новог лутка, који, међутим, није баш послушан. Откривши уз помоћ миша да иза платна, на којем је нацртан камин, постоје врата која воде ван краљевства, Пинокио одлучује да потражи кључ који их отвара. На свом путу среће се са Карловим старим луткама и сазнаје ко је Карабас Барабас. Прислушкујући разговор између краља и Карабаса Барабаса, открива да је златни кључ на дну језера, где га је краљ сакрио. [...] помаже му корњача која га претходно испитује о томе колико је добар дечак и да ли је послушан. Када Пинокио призна да се и није баш најбоље понашао и да није послушао Карлов савет да не излази из куће, корњача га награђује за искреност и помаже му да из језера узме кључ. Пинокио њиме отвара врата и са Карлом и осталим луткама бежи из краљевства. [...] постаје херој, једини који сме нешто да предузме. Храброст је његова најизраженија особина, уз емпатију према осталим луткама, уплашенијим и слабијим од њега. Његова срчаност и упорност

покренуће лутке да се коначно одупру Карабасу Барабасу. Када Пинокио стигне до језера и корњаче, лепези његових позитивних особина придодаје се неочекивана искреност, а награда је, ни мање, ни више, него златни кључ за тајна врата. Потпуни изостанак казне за непослушност можда и не би био необичан, али награда је вероватно највећа новина за дечју публику. [...] Важно је и тумачење награде. Права награда није сâм кључ, већ оно што се налази иза врата, а то је – слобода. Храброст, упорност, емпатија и искреност воде, дакле, до слободе, а на том путу могућа је и непослушност, и то свесна, јер величина тако исправне награде то дозвољава.' (Јанјић, 2023:pp.64–65)

Видимо једног новог Пинокија који у неприлици, а нарочито после ње, када је успешно превазиђе, уз помоћ других, али и захваљујући својим позитивним особинама, већ представља личност какву би Јунг можда сматрао формираном, односно, на добром путу формирања (не заборавимо да је идеал недостижан) и која би могла одрасле да научи много чему. Па и неприлика је овде позитиван догађај, ако ћемо да је тумачимо према ономе што каже Јунг: 'Bez nužde se ne menja ništa, a najmanje čovekova ličnost. [...] Samo najveća nevolja može je pokrenuti. [...] Razvoj ličnosti je takva sreća da se ona samo skupo može platiti' (Jung, 2008:p.162). Колоди је, онда, био у праву када је свог наивног и незрелог лутка пустио да пролази кроз бројне невоље и то такве да и одрасле подилази језа када читају о њима.

Постоји још нешто о чему одрасли треба да размишљају читајући *Пинокија* и тумачећи га деци. У питању је избор да се не следе сигурни путеви којима се већина креће:

'Poduhvat razvoja ličnosti jeste, u stvari, nepopularni smeli poduhvat, nesimpatično skretanje sa širokog puta, isposničko usamljivanje, kako se čini onima sa strane. Otuda nije nikakvo čudo da se odvajkada samo mali broj pruštao u ovu čudnovatu avanturu. [...] Kao vrh planine oni su štrčali iz mase [...]. I uvek je običnom čoveku bilo čudno to da je neko čvrsto utabanim putevima sa poznatim ciljevima više voleo da pretpostavi vrljetnu i usku stazu koja vodi u nepoznato.' (Jung, 2008:pp.163–164)

Ако бисмо, дакле, о Пинокију пажљиво размислили, не бисмо га олако узимали као пример лошег понашања. Можда би, дакле, било сувише храбро (иако исправно, како смо већ рекли) препоручити деци да буду попут њега, а одраслима би могао помоћи да ублаже своје критике на рачун авантуризма, тврдоглавости, наивности и непослушности. Колодијев роман због тога јесте књига и за одрасле, и за децу. Да заједно расту до онога што се зове „личност“.

Литература

1. Astori, D. (2024) *Pinocchio* in esperanto. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 65–73.
2. Calvino, I. (2024) *Lezioni americane*. Milano, Mondadori.
3. Capecchi, G. (2024) Dall'Italia al mondo. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. XV–XXVII.
4. Ђанкане, Д. (1997) *Књижевност за децу у Италији*, са италијанског превео Д. Мраовић. Београд, Апостроф.
5. Eco, U. (2019) *Storia della bruttezza*. Firenze, Giunti; Milano, Bompiani.
6. Јањић, Д. (2023) Првих сто година *Пиноккија* у Србији: преображаји дрвеног лутка на позоришној сцени и у књижевним преводима. *Детињство*. 3 (XLIX), 62–76.
7. Јанјић, Д. (2024) La fortuna di *Pinocchio* in Serbia. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 261–266.
8. Jung, K. G. (2008) *O razvoju ličnosti, s nemačkog prevele V. Milakara, A. Milakara*. Београд, Logistika; Novi Sad, Akademska knjiga.
9. Ковачевић, З. и Fornari Љуковић, М. (2023) Analisi della traduzione italiana del romanzo *Carovana alata* di Stevan Bulajić. *Филолог*. 28 (XIV), 66–86.
10. Ковачевић, З. и Правуљац, А. (2023) Превод дјела *Пиноккио* и рецепција његовог лика у Босни и Херцеговини. *Детињство*. 3 (XLIX), 86–95.
11. Ковачевић, З. и Правуљас, А. (2024) La fortuna di *Pinocchio* in Bosnia ed Erzegovina. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma: Treccani, pp. 37–41.
12. Колоди, К. (2009) *Пиноккио*, превела В. Бакотић-Мијушковић. Чачак, Пчелица.
13. Недељковић, Ж. (2005) Писмо младом читаоцу. О срећном крају, о сигурности. Колоди, К., *Пиноккио*. превела са италијанског В. Бакотић-Мијушковић, илустрације М. Стојисављевић. Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, pp. 5–8.
14. Rizzi, D. (2024) *Pinocchio* in Russia: traduzioni, rifacimenti, interpretazioni. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 250–257.
15. Rotondi, A. (2019) Ri-scrivere il Grillo Parlante: evoluzione del personaggio in Collodi e Jasmin Vardimon. *Филолошки преглед*. 1 (XLVI), 233–249.
16. Stajn, M. (2007) *Jungova mapa duše: uvod*, prevela Žaneta Prinčevac de Villablanca. Београд, Laguna.

Danijela M. Janjić
University of Kragujevac
Faculty of Philology and Arts
Section of Philology
Department of Italian Studies

PINOCCHIO'S ANTI-PEDAGOGICAL MATURATION

Summary

Among many novels for children, the novel *The Adventures of Pinocchio: Story of a Puppet* by the Italian author Carlo Collodi has gained worldwide popularity and stands out as one of the works present in all cultures and times. Interest in the main character, the wooden puppet, has not ceased, and for decades, through various adaptations (picture books, animated films, theater plays), the character of a new Pinocchio has been born, moving away from the original idea of his creator. Often, the new *Pinocchio* is adapted to a younger audience, by removing the more frightening events, and older children, especially on the theater stage, are approached through topics that are important and current for them. Therefore, returning to Collodi's text, the question arises whether *Pinocchio* is a novel for children and why adults should read it, since the puppet Pinocchio can act as an unpedagogical example, as already discussed by the Italian literary critic Daniele Giancane, from whose opinion we start in our work. However, in order to get to the essence of anti-pedagogy in *Pinocchio*, which, in fact, offers the key to interpreting Pinocchio's disobedience in a way that is useful to readers, we relied on Carl Gustav Jung's views on development of personality. Along the way, in the context of Collodi's work, we consider the importance of our own experience, why upbringing with words and advice does not have much effect, and why adult patience is among the most important parental virtues. Based on the research conducted, we come to the conclusion why *Pinocchio* is a novel that is best read when read by both adults and children, together on the path of growing up to "personality" as the ideal goal of maturation, confirming, at the same time, the need to return to Collodi's original text, instead of introducing children only to adaptations of *Pinocchio*.

► **Key words:** Carlo Collodi, *Pinocchio*, adults, children, development of personality, Carl Gustav Jung.

References

1. Astori, D. (2024) *Pinocchio* in esperanto. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 65–73.
2. Calvino, I. (2024) *Lezioni americane*. Milano, Mondadori.
3. Capecchi, G. (2024) Dall'Italia al mondo. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. XV–XXVII.
4. Đankane, D. (1997) *Književnost za decu u Italiji*, sa italijanskog preveo D. Mraović. Beograd, Apostrof.
5. Eco, U. (2019) *Storia della bruttezza*. Firenze, Giunti; Milano, Bompiani.
6. Janjić, D. (2023) Prvih sto godina *Pinokija* u Srbiji: preobražaji drvenog lutka na pozorišnoj sceni i u književnim prevodima. *Detinjstvo*. 3 (XLIX), 62–76.
7. Janjić, D. (2024) La fortuna di *Pinocchio* in Serbia. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 261–266.
8. Jung, K. G. (2008) *O razvoju ličnosti*, s nemačkog prevele B. Milakara, A. Milakara. Beograd, Logistika; Novi Sad, Akademska knjiga.
9. Kolodi, K. (2009) *Pinokio*, prevela V. Bakotić-Mijušković. Čačak, Pčelica.
10. Kovačević, Z. and Fornari Čuković, M. (2023) Analisi della traduzione italiana del romanzo *Carovana alata* di Stevan Bulajić. *Filolog*. 28 (XIV), 66–86.
11. Kovačević, Z. and Pravuljac, A. (2023) Prevod djela *Pinokio* i recepcija njegovog lika u Bosni i Hercegovini. *Detinjstvo*. 3 (XLIX), 86–95.
12. Kovačević, Z. and Pravuljac, A. (2024) La fortuna di *Pinocchio* in Bosnia ed Erzegovina. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 37–41.
13. Nedeljković, Ž. (2005) Pismo mladom čitaocu. O srećnom kraju, o sigurnosti. Kolodi, K., *Pinokio*. prevela sa italijanskog V. Bakotić-Mijušković, ilustracije M. Stojisavljević. Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, pp. 5–8.
14. Rizzi, D. (2024) *Pinocchio* in Russia: traduzioni, rifacimenti, interpretazioni. *Atlante Pinocchio: la diffusione del romanzo di Carlo Collodi nel mondo*, direttore scientifico G. Capecchi. Roma, Treccani, pp. 250–257.
15. Rotondi, A. (2019) Ri-scrivere il Grillo Parlante: evoluzione del personaggio in Collodi e Jasmin Vardimon. *Filološki pregled*. 1 (XLVI), 233–249.
16. Stajin, M. (2007) *Jungova mapa duše: uvod*, prevela Ž. Prinčevac de Villablanca. Beograd, Laguna.